

SPIS TREŚCI

WOKÓŁ MYŚLI O WYCHOWANIU

- Józef Górniewicz, Jan A. Malinowski, Bogusław Śliwerski –
– Stanisław Kawula – pedagog i „mistrz wsparcia” 3
- Mikołaj Winiarski – Stanisław Kawula o pomocy i wsparciu społecznym 8

PROBLEMY FUNKCJONOWANIA SZKOŁY

- Anna Szafrńska-Gajdzica – Dyrektor w przestrzeni szkoły.
Relacje z dyrektorem i ocena pracy w deklaracjach nauczycieli 12
- Beata Jakimiuk – Stereotyp czasu pracy nauczyciela 16

PROBLEMY PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

- Grażyna Gunia – Możliwości i granice inkluzji społecznej osób niesłyszących 27
- Monika Parchomiuk – Aktywność pedagogów specjalnych pracujących
z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie w zakresie podnoszenia
poziomu kompetencji zawodowych 32
- Ilona Fajfer-Kruczek – Kształowanie postaw wobec osób niepełnosprawnych
jako ważny proces wychowania na co dzień 37

PSYCHOLOGICZNE PODSTAWY WYCHOWANIA

- Małgorzata Kiedrowska – Reakcje na frustracje uczniów szkół
ponadgimnazjalnych nieprzystosowanych społecznie w świetle badania
Obrazkowym Testem Frustracji S. Rosenzweiga 43
- Paweł Prusak, Jadwiga Sala – Gotowość sześciolatków do rozpoczęcia
nauki w szkole 50

LEKTURY STARE I NOWE

- Marcin Szostakowski – Gimnazjaliści wobec środowiska przyrodniczego 55
- Lucyna Skorecka – Socjopedagogiczne studium o szkole w obliczu przemian 57
- Bogumiła Staniów – Zachowania informacyjne pokolenia Y 58

WKŁADKA METODYCZNA

- Kinga Kuszak – Świat zwierząt w związkach frazeologicznych
i w literaturze dziecięcej 1

CONTENT

AROUND THE PEDAGOGICAL THOUGHT

- Józef Górniewicz, Jan A. Malinowski,
Bogusław Śliwerski – Stanisław Kawula
– the master of the pedagogy and the “master
of support” 3
- Mikołaj Winiarski – Stanisław Kawula’s theory of help
and social support 8

PROBLEMS OF THE SCHOOL FUNCTIONING

- Anna Szafrńska-Gajdzica – The head teacher
in school space. The relations with the headmaster
and the evaluation of work in teachers’ declarations 12
- Beata Jakimiuk – The stereotype of the working time
of teachers 16

PROBLEMS OF SPECIAL PEDAGOGY

- Grażyna Gunia – Possibilities and limits of social
inclusion of the deaf 27
- Monika Parchomiuk – Professional development
of special needs teachers who work with individuals
with intellectual disability 32
- Ilona Fajfer-Kruczek – Forming attitudes towards
people with disabilities as an important educational
process 37

PSYCHOLOGICAL FUNDAMENTALS OF SOCIALIZATION

- Małgorzata Kiedrowska – Reactions to the frustrations
of socially misfits secondary school students in the light
of S. Rosenzweig’s Frustration Test 43
- Paweł Prusak, Jadwiga Sala – The readiness
of six-year-olds to begin schooling 50

OLD & NEW READINGS

- Marcin Szostakowski – Attitudes of the secondary
school students towards natural environment 55
- Lucyna Skorecka – Socio-pedagogical study
on school in the reality of change 57
- Bogumiła Staniów – The information behavior
of Generation Y 58

METHODOLOGICAL ATTACHMENT

- Kinga Kuszak – The world of animals in idioms
and children’s literature 1

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną, w której w ostatnim numerze z danego roku publikowana jest lista recenzentów (bez wskazania opiniowanych tekstów, zgodnie z procedurą określoną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla czasopism objętych oceną parametryczną). Lista recenzentów z lat poprzednich jest zamieszczona na stronie internetowej: www.weakapit.pl

WYCHOWANIE NA CO DZIEŃ Czasopismo założone w 1993 roku przez Toruńską Fundację Edukacyjną przy UMK „Copernicus”

Rada Naukowa: Andrzej Olubiński (przewodniczący), Jaroslav Balvín (Czechy), Friedrich W. Busch (Niemcy), Olga Chyżna (Ukraina), Kazimierz Denek, Ihor Dobriansky (Ukraina), Tomáš Dohnal (Czechy), Józef Górniewicz, Anna Hudecová (Słowacja), Czesław Kosakowski, Mirosław Kowalski, Blahoslav Kraus (Czechy), Mária Machalová (Słowacja), Tatiana Matulayová (Czechy), Katia Mitowa (USA), Aleksander Nalaskowski, Małgorzata Orłowska, Krzysztof Piątek, Erich Petlák (Słowacja), Andrzej Radziejewicz-Winnicki, Bogusław Śliwerski, Wiesław Theiss, Mykola Zymomyra (Ukraina)

Redakcja: Jan Adam Malinowski (redaktor naczelny), Tomasz Biernat, Jadwiga Jastrzęb, Anna M. Kola (redaktor językowy), Małgorzata Kowalik-Olubińska, Tomasz Kruszewski, Katarzyna Kuziak, Janina Malinowska (redaktor językowy), Ryszard Mikulski (redaktor techniczny), Karol Orłowski (redaktor statystyczny), Paweł Sobierajski, Jacek Szczepkowski, Katarzyna M. Wasilewska-Ostrowska (sekretarz redakcji)

WOKÓŁ MYŚLI O WYCHOWANIU

Józef Górniewicz, Jan A. Malinowski, Bogusław Śliwerski

Stanisław Kawula – pedagog i „mistrz wsparcia”

Streszczenie: Artykuł został poświęcony profesorowi Stanisławowi Kawuli (1939-2014), wybitnemu polskiemu pedagogowi. Wniósł on duże zasługi dla rozwoju pedagogiki społecznej jako teoretyk i badacz społecznych uwarunkowań procesów wychowawczych. Jest on też uważany za jednego z twórców pedagogiki rodziny. Swoją karierę akademicką rozpoczął na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, zaś większość jego aktywności zawodowej łączy się z pracą w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. W obu uczelniach założył (powołał do życia) Katedry Pedagogiki Społecznej.

Słowa kluczowe: Stanisław Kawula, pedagogika społeczna, pedagogika rodziny, wsparcie społeczne

*

Mikołaj Winiarski

Stanisław Kawula o pomocy i wsparciu społecznym

Streszczenie: Pomoc i wsparcie społeczne jako swoiste działania o charakterze humanistyczno-humanitarnym stanowią istotny składnik przedmiotu współczesnej pedagogiki społecznej. W dużej mierze stało się to za sprawą twórczości naukowej i edukacyjnej prof. Stanisława Kawuli, który poświęcił tej problematyce szereg książek, artykułów naukowych, wykładów na konferencjach naukowych. On to jako pierwszy z polskich pedagogów społecznych wprowadził do siatki pojęciowej tej dyscypliny naukowej, a także zdefiniował, pojęcie wsparcia społecznego. Za jego sprawą do języka pedagogiki społecznej weszły na trwałe także takie pojęcia jak „spirala życzliwości” i „pomocniczość”.

Słowa kluczowe: Stanisław Kawula, pomoc, wsparcie, spirala życzliwości, pomocniczość, pedagogika społeczna

PROBLEMY FUNKCJONOWANIA SZKOŁY

Anna Szafrńska-Gajdzica

Dyrektor w przestrzeni szkoły. Relacje z dyrektorem i ocena pracy w deklaracjach nauczycieli

Streszczenie: Rola dyrektora wymaga szeregu kompetencji i wywiązywania się z zadań rozpisanych w Karcie Nauczyciela i ustawie o systemie oświaty. Dyrektor szkoły ma również do wypełnienia szereg działań nieformalnych, które w dużej mierze kształtują klimat i rzutują na jakość realizowanych w szkole działań. W opracowanych na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej raportach można znaleźć szereg zaleceń związanych z nową wizją

dyrektora szkoły – osoby nie związanej z zawodem nauczyciela, będącej czasowo (na maksymalnie kilka lat) w jednej placówce edukacyjnej. Czy jednak w kontekście znaczenia procesów grupowych w instytucjach kształcących kolejne pokolenia takie zmiany są korzystne?

Słowa kluczowe: dyrektor, menadżer, polityka oświatowa

*

Beata Jakimiuk

Stereotyp czasu pracy nauczyciela

Streszczenie: Jednym z wielu stereotypów funkcjonujących w naszym społeczeństwie jest stereotyp dotyczący czasu pracy w zawodzie nauczyciela. W rozpowszechnianiu i funkcjonowaniu tego stereotypu dużą rolę odgrywają media. Obraz medialny nauczyciela przedstawia kogoś, kto niewiele pracuje i otrzymuje dość wysokie wynagrodzenie. W efekcie powstaje stereotyp negatywny postaci nauczyciela, który jest przyczyną podejrzliwego traktowania nauczycieli i braku zaufania do nich. W konsekwencji prowadzi do obniżenia jakości procesu nauczania i braku umiejętności zrozumienia całego kontekstu pracy nauczycieli. Poprawa wizerunku nauczyciela zależy od wielu czynników. Należą do nich: tworzenie pozytywnego obrazu medialnego nauczyciela, indywidualne i przyjazne kontakty nauczyciela z uczniami i rodzicami, prezentacja pozytywnych efektów pracy nauczyciela oraz wielu aspektów wykonywanych zadań i obowiązków zawodowych. Zmiana funkcjonującego stereotypu nie jest łatwa i w tym zakresie wiele zależy również od samych nauczycieli.

Słowa kluczowe: stereotyp, nauczyciel, czas pracy nauczyciela, wizerunek medialny

PROBLEMY PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

Grażyna Gunia

Możliwości i granice inkluzji społecznej osób niesłyszących

Streszczenie: Rozważania na temat inkluzji osób z niepełnosprawnością najczęściej dotyczą możliwości i uwarunkowań tego procesu scalenia w przestrzeni edukacyjnej, zawodowej i społecznej, w odniesieniu do dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Celem opracowania jest odpowiedź na pytanie: Czy możemy mówić o granicach inkluzji społecznej osób niesłyszących? Próbę odpowiedzi na to pytanie przedstawię odnosząc się do teoretycznych założeń pedagogiki inkluzyjnej jako normy i alternatywy w działaniach edukacyjnych oraz przykładów społecznej inkluzji progresywnej i subiektywnej oceny wykluczenia lub wsparcia osób niesłyszących w różnych przestrzeniach życia. Przedmiotem rozważań będzie również refleksja na temat społeczno-kulturowych możliwości i granic inkluzji społecznej osób niesłyszących na kontynuum pomiędzy marginalizacją/wykluczeniem a integracją/inkluzją w wymiarze granic i/lub wolności wyboru metod leczenia/terapii z wykorzystaniem osiągnięć neuronauki.

Słowa kluczowe: inkluzja, integracja, edukacja włączająca, pedagogika specjalna, osoba niesłysząca

*

Monika Parchomiuk

Aktywność pedagogów specjalnych pracujących z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie w zakresie podnoszenia poziomu kompetencji zawodowych

Streszczenie: W artykule podjęto problem doskonalenia zawodowego pedagogów specjalnych pracujących z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie. Badania przeprowadzone z udziałem 266 osób zatrudnionych w środowiskach edukacji, rehabilitacji i wsparcia niepełnosprawnych (przedszkolach i szkołach różnego szczebla, warsztatach terapii zajęciowej, domach pomocy społecznej oraz środowiskowych domach samopomocy), oparte na kwestionariuszu ankiety, pozwoliły wykazać, że aktywność badanych w kwestii problemowej jest bardzo duża i zróżnicowana pod względem treści. Respondenci w większości brali wielokrotnie udział w studiach podyplomowych, kursach, szkoleniach i innych formach doskonalenia, zyskując dzięki nim zarówno kwalifikacje formalne, jak i podnosząc poziom kompetencji, zwłaszcza w obszarze konkretnych zagadnień związanych z funkcjonowaniem ich uczniów/wychowanków/podopiecznych.

Słowa kluczowe: pedagodzy specjali, doskonalenie zawodowe, kompetencje zawodowe

*

Ilona Fajfer-Kruczek

Kształtowanie postaw wobec osób niepełnosprawnych jako ważny proces wychowania na co dzień

Streszczenie: Głównym celem artykułu jest przedstawienie kategorii postaw wobec osób niepełnosprawnych oraz uwarunkowań ich kształtowania w procesie szeroko rozumianego wychowania. W opracowaniu został zaprezentowany przegląd podejść i definicji określających postawy i ich skutki, a także czynniki mające decydujące znaczenie w procesie edukacji i wychowania, także nieformalnego. Ponadto przywołano dotychczasowe wybrane badania nad postawami wobec niepełnosprawności w Polsce w celu ukazania ich faktycznego przełożenia na sytuację społeczną osób nią dotkniętych. W zakończeniu z kolei wskazano wybrane wytyczne dotyczące organizacji procesu wychowania w celu kształtowania porządkanych postaw wśród dzieci i młodzieży.

Słowa kluczowe: postawy, niepełnosprawność, wychowanie

PSYCHOLOGICZNE PODSTAWY WYCHOWANIA

Małgorzata Kiedrowska

Reakcje na frustracje uczniów szkół ponadgimnazjalnych nieprzystosowanych społecznie w świetle badania Obrazkowym Testem Frustracji S. Rosenzweiga

Streszczenie: Artykuł prezentuje rezultat badania reakcji na frustracje uczniów szkół ponadgimnazjalnych nieprzystosowanych społecznie w porównaniu do rówieśników. Uczniowie nieprzystosowani społecznie słabiej od rówieśników radzą sobie w sytuacji frustracji. Wykazują więcej reakcji ekstrapuntywnych, agresywnych – skierowanych przeciwko otoczeniu. Bardziej koncentrują się na obronie Ego i rzadziej dążą do rozwiązania sytuacji frustracyjnej. Słabsze umiejętności uczniów nieprzystosowanych społecznie

w reakcjach na sytuacje trudne (frustracje) powodują konflikty w relacjach interpersonalnych i mogą przyczynić się do utrzymywania się symptomów nieprzystosowania społecznego.

Słowa kluczowe: uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, reakcje na frustracje, nieprzystosowani społecznie, radzenie sobie

*

Paweł Prusak, Jadwiga Sala

Gotowość sześciolatków do rozpoczęcia nauki w szkole

Streszczenie: Niniejszy artykuł został poświęcony gotowości (dojrzałości) szkolnej dzieci 6-letnich. Autorzy w oparciu o badania początkowe 406 dzieci wyłonili 61 przedszkolaków, którzy nie spełniali wymagań programowych. Grupę tę poddano półrocznej pracy korekcyjno-kompensacyjnej (wyrównawczej) z zastosowaniem pracy parami. Badania końcowe potwierdziły skuteczność tej formy zajęć w osiągnięciu gotowości szkolnej 6-latków. Ponadto wykazały zależność gotowości szkolnej od uwarunkowań społecznych.

Słowa kluczowe: gotowość szkolna, dojrzałość szkolna, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne (wyrównawcze), praca parami

LEKTURY STARE I NOWE

Marcin Szostakowski

Gimnazjaliści wobec środowiska przyrodniczego

(Recenzja: Elwira Samonek-Miciuk, *Stosunek uczniów gimnazjum do środowiska przyrodniczego*, Wydawnictwo Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2013, ISBN 978-83-7784-295-9)

*

Lucyna Skorecka

Socjopedagogiczne studium o szkole w obliczu przemian

(Recenzja: Agata Rzymelka-Fraćkiewicz [red.], *Współczesna szkoła w następstwie przemian społeczno-kulturowych. Studia i refleksje socjopedagogiczne*, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2014, ISBN 978-83-63955-14-4)

*

Bogumiła Staniów

Zachowania informacyjne pokolenia Y

(Recenzja: Barbara Kamińska-Czubała, *Zachowania informacyjne w życiu codziennym. Informacyjny świat pokolenia Y*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2013, ISBN 978-83-64203-14-5)

WKŁADKA METODYCZNA

Kinga Kuszak

Świat zwierząt w związkach frazeologicznych i w literaturze dziecięcej

Streszczenie: Artykuł podejmuje tematykę z zakresu edukacji językowej dzieci w okresie przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Propaguje ideę kąpiel frazeologicznej jako elementu edukacji polonistycznej w przedszkolu i klasach młodszych szkoły podstawowej. W początkowej części opracowania autorka przedstawia zagadnienia dotyczące związków frazeologicznych w języku polskim. Następnie podejmuje próbę przedstawienia świata zwierząt w związkach frazeologicznych i literaturze dedykowanej młodszym odbiorcom. Swoją uwagę koncentruje wokół motywów zwierząt towarzyszących człowiekowi: kota, psa, konia, kury, kozy, myszy. Prezentuje mniej i bardziej popularne związki frazeologiczne, które odnoszą się do tych zwierząt np. „bawić się z kimś jak kot z myszą”, „dostać (mieć) kota”, „drzeć z kimś koty”, „pierwsze koty za płoty”, itp. Podejmuje próbę poszukania źródeł wybranych spośród przedstawionych powiedzeń, pokazując ich odległą czasem i zapomnianą historię. Poszukuje też współczesnych przykładów literatury dla dzieci, w której wykorzystane zostały te powiedzenia w formie atrakcyjnej dla młodego odbiorcy. Artykuł ma charakter metodyczny i może służyć zarówno nauczycielom pracującym w przedszkolu, jak i szkole podstawowej, rodzicom i studentom kierunków pedagogicznych.

Słowa kluczowe: związki frazeologiczne, edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, edukacja polonistyczna dziecka, kąpiel frazeologiczna, literatura dla dzieci